

Навчаємося граючись: досвід використання настільних ігор у профілактиці ВІЛ-інфікування

Ідея створення настільних просвітницько-профілактичних ігор для підлітків та молоді з питань профілактики інфікування ВІЛ та ризикованої поведінки виникла у результаті тривалої роботи працівників та волонтерів Всеукраїнського громадського центру «Волонтер» у притулках, центрах соціально-психологічної реабілітації (далі – ЦСПР), приймальниках-розподільниках для дітей та виховних колоніях України. Шукаючи такі методи профілактичного втручання, які дозволили б не лише формально реалізовувати профілактичну програму, а й дійсно – емоційно захоплювати, мотивувати підлітків до змін, фахівців Центру «Волонтер» почали активно використовувати настільні ігри.

З 2003 по 2005 роки в рамках проекту «Профілактика ВІЛ та ризикованої поведінки серед вихованців притулків для неповнолітніх», що реалізовувався за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, було видано ряд методичних збірок щодо реалізації профілактичних програм з різними категоріями дітей, одна з яких, окрім спектру інших інноваційних методик (казкотерапія, метод кейсів тощо), містила матеріали настільної гри для дітей молодшого шкільного віку «Пригоди у країні Здоровляндії».

До наступного циклу співпраці Центру «Волонтер» з ЮНІСЕФ увійшли проекти, реалізовані з 2006 по 2008 рік, та спрямовані на покращення профілактичної роботи у виховних колоніях для неповнолітніх шляхом розробки нових ефективних методик, у тому числі – ряду настільних ігор на різну тематику та для дітей різного віку.

Окрім власного досвіду розробок з питань профілактики, фахівців Центру до створення циклу ігор надихнули подібні методичні матеріали організації «Cascade» з Великобританії. Зокрема, менеджер організації, Хелен Лі, за сприяння Британської Ради в Україні надавала консультації на попередньому етапі розробки методик.

До появи на світ ігри пройшли тривалий етап розробки та апробації. Так, було проведено ряд фокус-груп з різними категоріями підлітків та молоді, зокрема, з вихованцями колоній для неповнолітніх, а також з тими, хто перебуває у приймальнику-розподільнику для дітей та притулках і ЦСПР. Метою фокус-груп було з'ясування бачення дітьми настільної гри, її складових, мови, іміджів та ходу проведення. Також фокус-групи та консультації щодо змісту ігрових методик були проведені з психологами, педагогами та методистами, які працюють з дітьми у спеціальних закладах для дітей.

У результаті було розроблено 4 настільних гри:

І. Гра «Фото-фішка», що спрямована на обговорення актуальних питань щодо здоров'я та наслідків ризикованої поведінки, ВІЛ-інфікування, які постають перед сучасною молоддю людиною. У грі зроблено акцент на обговорення проблем, що є специфічними для неповнолітніх (у першу чергу тих, хто перебуває у спеціальних закладах), шляхом розгляду тематичних фото, їх аналізу та обговорення.

II. Настільна карткова гра «Володар кілець» має мету допомогти дітям, молодим людям та дорослим:

- збільшити рівень знань, уявлень та розуміння щодо проблем, пов'язаних з ВІЛ/СНІДу, ризикованою щодо інфікування ВІЛ поведінкою;
- обговорити важливі та суперечливі питання щодо оточуючого середовища, здоров'я, ризиків щодо інфікування ВІЛ, особистої відповідальності, законів України, що стосуються попередження ВІЛ та захисту прав ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД осіб в Україні;
- отримати інформацію про різноманітні організації, що працюють у сфері профілактики інфікування ВІЛ, надання допомоги ВІЛ-інфікованим, хворим на СНІД.

Гра містить чотири набори карток, які необхідно розкласти за відповідною технологією.

III. Настільна гра «Крок за кроком» сприяє набуттю учасниками певного комплексу знань та формуванню у них навичок відповідальної поведінки щодо власного здоров'я, зокрема, прийняттю виважених рішень, усвідомленню проблем ВІЛ/СНІДу та інших наслідків ризикованої поведінки, виробленню власного ставлення до широкого кола питань, пов'язаних зі здоровим способом життя.

Гра має поле, кубик та фішки, набори карток з запитаннями, і розрахована на дітей від 12 років.

IV. Настільна гра «Пригоди у країні Здоровляндії» для дітей від 4 до 11 років, метою якої є формування усвідомленого ставлення дітей до свого здоров'я та надання елементарних знань щодо здорового способу життя.

Гра має яскраве поле, кубик та фішки, набори карток з цікавими завданнями та запитаннями.

Ігри були швидко поширені, у першу чергу, серед десяти виховних колоній України (окрім гри «Пригоди у країні Здоровляндії»), а також серед обласних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, та мали надзвичайно позитивні відгуки як від психологів та педагогів, що використовують їх у своїй діяльності, так і безпосередньо від самих дітей.

У 2008 році Міжнародний благодійний фонд «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні» у рамках програми «Підтримка профілактики ВІЛ та СНІД, лікування та догляд для найуразливіших верств населення в Україні» (2007–2012)», підтриманої Глобальним фондом для боротьби зі СНІД, туберкульозом і малярією, та спільно з Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту розпочав діяльність, спрямовану на покращення ефективності профілактики ВІЛ серед дітей, що перебувають у притулках для дітей та ЦСПР.

Одним з компонентів програми став блок, присвячений тиражуванню настільних ігор для всіх притулків та ЦСПР України, а також навчання фахівців цих закладів у напрямку ефективного застосування методик у профілактичних програмах.

Зокрема, 9-14 лютого 2009 року за участю розробників ігор пройшов навчальний семінар-тренінг «Особливості використання інтерактивних настільних ігор у програмах профілактики ВІЛ-інфекції та ризикованої поведінки серед вихованців притулків та центрів соціально-психологічної реабілітації дітей», метою якого було надання інформації щодо використання інтерактивних ігор у програмах з профілактики ВІЛ та ризикованої поведінки серед вихованців притулків та ЦСПР для дітей, а також відпрацювання навичок їх впровадження та застосування. У семінарі-тренінгу взяли участь 32 психологи та методисти притулків та ЦСПР з різних регіонів України. У результаті шестиденного навчання фахівців визначили, що всі запропоновані ігри є надзвичайно корисними та цікавими і дійсно мотиваційними для дітей за своєю суттю. Отже, ігри було сприйнято позитивно та особливо відзначені наступні аспекти:

- ігри розраховані на різний вік дітей та мають широкий спектр завдань, що дозволяє застосовувати їх у просвітницько-профілактичних програмах з різними віковими групами та категоріями вихованців притулків та ЦСПР;
- на ґрунті запропонованих методик можна створювати свій, авторський, інструментарій, на будь-які теми, актуальні для розгляду з дітьми;
- у основі ігор лежить Програма профілактики ВІЛ/СНІД та ризикованої поведінки серед вихованців притулків, розроблена Центром «Волонтер» та затверджена Міністерством України у справах сім'ї, дітей та молоді наказом № 692 від 05.11.2004р., а отже – у іграх системно розглядаються такі питання як загальнолюдські цінності, гігієна та здоров'я, попередження вживання психоактивних речовин, проблеми відносин між статями та безпосередньо питання профілактики ВІЛ. Саме зв'язок з Програмою профілактики та спільність тем дає можливість інтегрувати гру у профілактичну програму, зробивши її якомога ефективнішою;
- стиль подання інформації у іграх, яскравість образів та різноманітність ігрових прийомів дозволяють зацікавити дітей до взаємодії та у процесі гри ненав'язливо сприятимуть отриманню важливої інформації, а також формуванню установок, що стосуються здорового способу життя.

15 – 22 травня 2009 року пройде ще один навчальний захід у рамках програми МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні» для тих фахівців притулків та ЦСПР, які не були охоплені попереднім навчальним семінаром-тренінгом та ще не володіють ігровими методиками. На семінарах будуть поширені набори ігор у необхідній для роботи фахівців кількості.

Отже, можемо стверджувати, що по завершенню навчальних заходів та у результаті поширення ігор серед працівників притулків для дітей та ЦСПР України, мета даного компоненту програми буде досягнута – спеціалісти отримають ефективний інструментарій для роботи з різними групами дітей, зможуть використовувати ігри, інтегруючи їх у просвітницько-профілактичні програми, що, відповідно, підвищить ефективність діяльності у сфері профілактики інфікування ВІЛ серед підлітків та молоді в Україні.